

Üniversitelerde Pandemi Süreci Uzaktan Eğitim Faaliyetleri: Akademisyen Görüşleri

Burak ASMA* İbrahim Hakkı TEZCİ**

Atf için:

Asma, B., Tezci, İ. H. (2023). Üniversitelerde pandemi süreci uzaktan eğitim faaliyetleri: Akademisyen görüşleri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 34, 89-116
<https://doi.org/10.14689/enad.34.912>

Öz: Bu araştırmanın amacı, akademisyenlerin pandemi süreci uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin görüşlerini çeşitli yönlerden incelemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine uygun olarak yürütülen araştırma kapsamında bir devlet üniversitesinde görev yapan 24 akademisyenin görüşlerine başvurulmuştur. Yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak çevrimiçi platform aracılığıyla toplanan veriler içerik analizi yapılarak çözümlenmiş, bulgular tema, alt tema ve kodlar halinde katılımcı ifadeleriyle desteklenerek raporlaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, akademisyenlerin pandemi sürecinde alt yapı kaynaklı sorun yaşadıkları, bu sorunun çeşitli yönlerden karşılımlarına çıktığı tespit edilmiştir. Akademisyenler uzaktan eğitim uygulamalarının pandemi sonrası süreçte özellikle sosyal bilimlerde, teorik derslerde ve kalabalık sınıflarda kullanımının uygun olacağına ancak sayısal alanlarda kullanımının elverişsiz olabileceğini ve fırsat eşitsizliği yaratabileceğine ilişkin görüş beyan etmiştir. Akademisyenler uzaktan eğitim sürecinde kendilerinin teknik konularda yetersizlik yaşadıklarını, sınavların suistimale açık olduğunu, derslere katılımının düşük olduğunu, eğitime erişimde öğrencilerin sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca akademisyenler ölçme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin olarak kopya ve intihal olaylarıyla karşılaşmalarının önemli bir eksiklik olduğunu vurgulamıştır. Akademisyenler uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin olarak Hibrit öğretim modelinin sürdürülmesi, önde gelen üniversitelerin uygulamalarının incelenerek yeni bir model ortaya konulması, sanal sınıf uygulamalarının sürece entegre edilmesi veya mevcut interaktif sistemlerin sisteme kazandırılması gibi adımların atılabileceğine ilişkin önerilerde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Pandemi süreci eğitim, durum çalışması, uzaktan eğitim, çevrimiçi (online) eğitim

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:
17.03.2022
Düzeltilme Tarihi:
06.12.2022
Kabul Tarihi:
22.12.2022

Makale Türü

Araştırma

© 2023 ANI Yayıncılık. Tüm hakları saklıdır.

* Akdeniz Üniversitesi, Türkiye, burakasma@akdeniz.edu.tr ORCID: 0000-0002-3602-3867

** Sorumlu Yazar: Akdeniz Üniversitesi, Türkiye, ihtezci@akdeniz.edu.tr ORCID: 0000-0003-0273-8853

Giriş

COVID-19 adıyla bilinen yeni tip koronavirüs ilk olarak 2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2020). Dünya'ya hızla yayılmaya başlayan COVID-19 Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir (WHO, 2020). Bulaşıcı bir enfeksiyon olması sebebiyle hasta bireylerin aynı ortamda bulunan kişilere bulaştırdığı görülmüştür. Şiddetli belirtileri olan koronavirüs dünyayı tehdit ederek ölümcül sonuçlara neden olmuştur (Sağlık Bakanlığı, 2020).

Salgının yayılmasını önlemek için devletler sosyal mesafeyi korumak, hastalanan kişilerin karantinaya alınması, sıkıyönetim kuralları, uluslararası veya şehirler arası yolculuğun kısıtlanması, eğitimin çevrimiçi uygulamalarla verilmesi gibi birçok radikal kararlar almak zorunda kalmışlardır. Salgının yayılmasını yavaşlatmak için insanların evde kalması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu yüzden birçok ülke eğitim faaliyetlerine ara vermek zorunda kalmış ve alternatif yollar üretmeye çalışmışlardır. Pandemi döneminde maddi şartların yetersizliği, fiziki olanakların az olması okullarda uzaktan eğitime geçişi zorunlu hale getirmiştir (Urdan ve Weggen, 2000). Birçok ülke korona virüsün eğitim üzerindeki etkisini en az seviyeye indirmek için yüz yüze eğitime ara vererek uzaktan eğitime geçmiştir.

Pandemi insan hayatını doğrudan ilgilendiren başta sağlık, eğitim, turizm ve ekonomi olmak üzere birçok alanı etkilemiştir. COVID-19'dan sağlık sektöründen sonra en çok etkilenen alan eğitim olmuştur. Pandemi nedeniyle okulların, üniversitelerin kapanması birçok öğrenciyi olumsuz etkilemiştir (Zhong, 2020). Öğrencilerin eğitim hayatını kısa bir zaman içinde etkisi altına alan pandemi olumsuz sonuçlar doğurmuştur. 2020 yılı Mart ayında eğitim faaliyetleri kısıtlanan öğrenci sayısı 300 milyon civarında iken, Nisan ayında bu sayı 1,6 milyara ulaşmıştır. Korona virüsün hızla yayılması nedeniyle dünyada birçok ülke eğitime ara vermek zorunda kalmış ya da farklı çözüm yolları bulmaya çalışmışlardır. UNESCO 2020 verilerine göre Nisan ayı itibariyle dünyadaki öğrencilerin %92'sinin eğitim ve öğretim hayatlarından etkilendiğini göstermektedir. Mart ayında okulları kapatan ülke sayısı altı iken, bir ay sonra bu sayı 195'e yükselmiştir.

Uzaktan eğitim; sınıf içi eğitimin eğitim öğretim sürecindeki kısıtlılıklar nedeniyle yapılamadığı durumlarda belli bir merkezden öğretmen öğrenci etkileşiminin sağlandığı bilgisayar temelli bir öğretim yöntemidir (Moore, Deane ve Galyen, 2011). Esnek öğrenme ortamı sağlayan uzaktan eğitim yenilikçi yanıyla gelecek vaat etmektedir. Uzaktan eğitimin uzun bir geçmişi vardır. Öncelikle posta yoluyla uygulanan uzaktan eğitim mektupla devam etmiştir. Haberleşme araçlarının gelişmesiyle radyo ve televizyonlarda dersler verilmeye başlanmıştır. Teknolojinin hızla ilerlemesi sonucu uydu, fiber optik, bilgisayar gibi bu teknolojilerle sanal öğrenme ortamlarında verilen dersler devam etmiştir (İşman, 2011).

Uzaktan eğitim sürecini incelendiğinde içerisinde olumlu ve olumsuz birçok durumun varlığı göze çarpmaktadır. Öncelikle uzaktan eğitim sürdürülebilirliğini sağlama (Akinbadewa ve Sofowora, 2020; Seage ve Türegün, 2020), yaşam boyu öğrenmeyi sağlama (Alharthi, 2020) ve eğitim maliyetlerini düşürme (Al-Husban, 2020; Harrison ve Lee, 2018) gibi birçok avantaj sağlamaktadır. Bununla beraber öğrenen ve öğretmenin

farklı yerlerde olması, yöntem, program ve zaman açısından sınırlamaları da içermektedir (Albalawi, 2018; Hilton ve Canciello, 2018; Thompson ve McDowell, 2019; Uşun, 2006). Ayrıca altyapı eksikliği (yazılım, donanım vb.), ekonomik nedenler, teknik eleman sorunu, toplumun ve özellikle öğrencilerin bu konuda bilinçlenmemesi, bilgi teknolojilerinden yararlanma düzeyindeki bölgesel farklılıklar gibi birçok faktör de uzaktan eğitim faaliyetlerinin aksamasına neden olmaktadır (Gökdaş ve Kayri, 2005).

COVID-19 ile uzaktan eğitim için yapılan çalışmalara “pandemi döneminde uzaktan eğitim” gibi farklı bir bakış açısının eklendiği söylenebilir. Pandemi döneminde dünyanın birçok ülkesinde uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik çalışmalar gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Arora ve Srinivasan tarafından bu konuda çalışma yapılmıştır. Hindistan’ın Ghaziabad bölgesinde 341 öğretmenle yapılan bu çalışmada uzaktan eğitimin avantajları, dezavantajları ve uzaktan eğitimin benimsenme oranı incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda bazı öğretmenler uzaktan eğitime olumlu bakarken genellikle ağ sorunları, eğitim ve farkındalık gibi sorunlara vurgu yapmışlardır. Başka bir araştırma ise pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime olan bakış açılarını, tutumlarını ve hazır olma durumlarını incelemiştir (Lall & Singh, 2020). İnceleme sonucunda öğrencilerin esnek öğrenme fırsatları vermesi nedeniyle uzaktan eğitime karşı olumlu bir tutum geliştirdikleri görülmüştür. Pandemi sırasında öğrencilerin evde ders çalışmalarını inceleyen Xie ve Yang (2020), öğrencilerin kendi başlarına bağımsız olarak çalışmalarını için önlemler getirmiştir.

Bu kapsamda Türkiye’de ise çeşitli örneklem üzerinden çalışmaların yürütüldüğü, bu çalışmalarla genel durumun betimlenmeye çalışıldığı araştırmalara (Bozkurt, 2020; Can, 2021; Özalkan, 2021; Sezgin, 2021) ilaveten özellikle akademisyenlerin süreçle alakalı olarak iş ve işlemlerinin incelendiği farklı çalışmaların varlığı göze çarpmaktadır (Çardak ve Güler, 2022; Dikmen ve Bahçeci, 2020; Kurnaz ve Serçemeli, 2020; Saruç ve Aslantürk, 2021; Şen ve Kızılcaoğlu, 2020, Temel ve Önürmen, 2022). Muhasebe bölümü akademisyenlerinin pandemi süreci uzaktan eğitim faaliyetlerinin incelendiğini çalışma sonuçları akademisyenlerin bu süreci hızlı bir şekilde kabullendikleri ve bu konuda kendilerini yeterli gördükleri ancak öğrenci-öğretmen iletişim bozukluğunun yaşanan en önemli sorun olarak gördükleri belirlenmiştir (Kurnaz ve Serçemeli, 2020). Yine başka bir çalışmada ise akademisyenlerin bu süreçte yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumlara ilişkin görüşleri incelenmiş olup zaman-mekan engelinin ortadan kaldırması ve teknolojinin sıkı kullanımı olumlu, sosyal etkileşim engeli ve altyapı eksikleri olumsuz durumlar olarak betimlenmiştir (Şen ve Kızılcaoğlu, 2020). Çardak ve Güler (2022) ise eğitim fakültesinde görevli akademisyenlerin bu sürece daha öncesinden hazırlıklı olmadıkları vurgularken uzaktan eğitimle ders verme tecrübesine sahip olmadıkları, yeterlik, altyapı, teknolojik eksiklik ve çeşitli idare süreçlerinde sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuşlardır. Dikmen ve Bahçeci (2020) ise kendi buldukları üniversitelerinin pandemi süreci uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin stratejileri incelenmişler eğitim sistemlerinin uzaktan eğitime entegre edilmesi sürecinde programların uyarlanması, nitelik insan gücüne sahip olma, teknolojik okur yazarlığın artırılması ve acil durum eylem planlarının uygulanması konularında öneriler getirmişlerdir. Uzaktan eğitim eğitimi başarısının ise görsel ve sesli materyallerin başarısına bağlayan ancak verimlilik olarak yüz yüze eğitim modelinin ağırlıklı olarak tercih edildiği bir başka çalışmada ise

dersin uygulamalı veya teorik olmasının uzaktan eğitim faaliyetlerini belirleyen en önemli ölçüt olduğu belirtilmiştir (Temel ve Önürmen, 2022).

Araştırmacıların bu çalışmalarına paralel olarak devlet kurumları ve özel kurumlar pandemi başlangıcı ile eğitim ve öğretim ortamlarında ciddi kararlar almışlardır. COVID 19 pandemisinde Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uzaktan eğitim televizyon ve internet üzerinden sağlanmıştır. İlkokul, ortaokul ve liselerde haftalık ders programları yeniden yapılandırılarak Eğitim Bilgi Ağı (EBA) ve televizyon aracılığıyla eğitim öğretim yapılmıştır. Uzaktan eğitimden herkesin yararlanması için televizyon aracılığıyla EBA TV adında ulusal bir kanal açılmıştır. Her kademe için uygun olan bu kanalda ortak dersler belirlenen programa göre işlenmektedir. Tüm EBA faaliyetleri için telefon operatörleri tarafından internet erişimi sağlanmıştır. Böylelikle öğrencilerin eğitim öğretime devam etmeleri desteklenmiştir (MEB, 2020). Üniversiteler de aldıkları senato kararlarıyla uzaktan eğitime geçmiştir. Her üniversite kendi alt yapısından hareketle hibrit ya da tamamen uzaktan eğitim anlayışına geçmiştir. Bu noktada öğretmenler ve akademisyenler hem kendileri hem derslerini bu eğitim süreçlerine uyarlamaya çalışmışlardır. Üniversiteler yeni modeller ortaya koyarken birçok üniversite ise çevrim içi ders, kayıtlı video ve ödev paylaşım üzerinden derslerini gerçekleştirmişlerdir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, COVID-19 pandemisi sürecinde verilen uzaktan eğitime ilişkin akademisyen görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Yükseköğretim kurumu tarafından ulusal düzeyde ilk kez uygulanan uzaktan eğitim sürecinde aktif olarak yer alan akademisyen görüşlerini raporlamaktadır.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın uzaktan eğitimin verimli bir şekilde yürütülmesi ve gerekli düzenleme veya iyileştirmelerin yapılması için eğitim teknolojileri ve uzaktan eğitim gibi alanlarda yapılacak çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir. Literatür taraması, konu kapsamında yapılan çalışmaların sınırlı olduğunu ve mevcut çalışmaların genellikle lisans ve lisansüstü düzeydeki üniversite öğrencilerini kapsadığını göstermiştir (Lall ve Singh, 2020). Bu çalışma aynı zamanda farklı lisans bölümlerinde görev yapan akademisyenlerin görüşlerini içermesi nedeniyle ilgili literatüre katkı sağlaması açısından da önemlidir.

Problem Cümlesi

Yükseköğretim kurumunda görevli ders veren akademisyenlerin pandemi süreci uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

Alt Problemler

- 1) Akademisyenler üniversitelerinin uzaktan eğitim sürecindeki alt yapısını nasıl bulmaktadır?
- 2) Akademisyenler uzaktan eğitim sürecindeki faaliyetlerini pandemi sonrasında sürdürebilir olduğunu düşünmekte midir?
- 3) Akademisyenlerin uzaktan eğitim sürecindeki tespit ettikleri eksikler nelerdir?

- 4) Akademisyenler pandemi dönemi uzaktan eğitim faaliyetlerinin kalitesini nasıl bulmaktadır?
- 5) Akademisyenler pandemi dönemi uzaktan eğitim faaliyetleri içerisindeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarını nasıl bulmaktadır?
- 6) Akademisyenlerin uzaktan eğitim modellerine alternatif olacak bir model hakkındaki fikirleri nelerdir?

Sayıtlar

Araştırmaya katılan akademisyenlerden elde edilen görüşlerin gerçekleri yansıttığı ve cevapların samimi olduğu varsayılmıştır. Uzman görüşleri sonrası oluşturulan görüşme formunun çalışmanın amacı ve alt problemlerini kapsayacak şekilde uygun olduğu ve ölçmek istediği özelliği ölçtüğü varsayılmıştır.

Sınırlıklar

Bu araştırmadan elde edilen veriler Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı bünyesinde bulunan Türkiye'nin güneyindeki bir ilde yer alan devlet üniversitesinin eğitim fakültesindeki görevli akademisyenlerin görüşleriyle sınırlıdır.

Yöntem

Araştırmanın Felsefesi

Yirminci yüzyılın başlarında insanın yaşamının karmaşık yapısı, insana dair pozitivist yaklaşımı kabul etmediği olgu ve sınırları belirleme çalışmaları olarak psikoloji, sosyoloji, antropoloji bilimlerinde nitel araştırmaların başladığı görülmektedir. Nitel araştırma farklı isimlerle anılmaktadır. Örneğin; doğal olguları belirlemeye yönelik çalışmalarından dolayı "doğal araştırma", araştırmacının probleme ilişkin görüşünü öznel bir görüşle bildirmesinden dolayı "yorumlayıcı araştırma", belirli bir sosyal ortam içinde bir konuyu derinlemesine incelemesinden dolayı "alan araştırması" gibi isimler almıştır (Baltacı, 2017). Nitel araştırma incelenen problemin doğal ortamındaki yapısını sorgulama, yorumlama ve onu anlama işlevi olan bir yöntemdir (Klenke, 2016). Görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi veri toplama biçimlerinden faydalanan bu araştırmalar daha önceden ortaya çıkarılmamış problemlerin algılanmasına ve çözümlenmesine, olguların ele alınmasına imkân vermektedir (Seale, 1999).

Araştırmanın Modeli ve Deseni

Tarama modeli geçmişte olup bitmiş ya da günümüzde de devam eden bir durum olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2007). Tanımlamadan hareketle pandemi sürecinde akademisyenlerin yaşadıkları durumlar kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmış herhangi değiştirme ve etkileme çabası içerisine girilmemiş bilinmek istenen durum uygun bir biçimde betimlenmiştir. Akademisyenlerin görüşlerinden hareketle var olan bir olgunun veya durumun betimlenmeye çalışıldığı bu çalışmanın desenini ise nitel araştırma yöntemlerinden açıklayıcı/tanımlayıcı durum çalışması alt deseni ile organize edilmiştir.

Durum çalışmasına ilişkin yapılan tanımlamalar incelendiğinde güncel bir durumun, olgunun kendi yaşam koşulları altında irdelendiği yöntem olarak belirtildiği görülmektedir (Saban ve Ersoy, 2016; Yin, 2003). Aynı zamanda Saban ve Ersoy (2016) araştırmanın olaya dahil olmadığı, herhangi bir durumun birey, grup ya da toplum gözünden değerlendirilmesine olanak tanıyan nitel araştırma deseni olarak görmektedir. Açıklayıcı/tanımlayıcı durum çalışması alt deseni tamamen betimsel bir süreç olup, bir durum hakkında bilgi vermek amacıyla birbirine benzer görüşlerin bir araya getirilip yorumlanma sürecini ifade etmektedir (Davey, 2009; Aytaçlı, 2012). Durum çalışması bir araştırma durumunun belirlenmesi ve bu durumun kendi ortamında sınırlandırılması, söz konusu bu duruma ait olguların listelenmesi, durumun incelenmesi ve verilerin elde edilmesi, verilerin analiz edilmesi ve bulgulara dökülmesi ve son olarak sonuçların tartışılması adımlarından oluşmaktadır (Carla, 2018).

Katılımcılar

Araştırma kapsamında, farklı unvanlara ve deneyime sahip 24 akademisyenin görüşüne başvurulmuştur. Bu katılımcıların belirlenmesinde ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik durum örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme bilgi açısından zengin durumların derinlemesine araştırma yapılmasına imkân sağlarken alt kollarından biri olan benzeşik durum örneklemeyle birbirine benzer bireylerin fikir ve düşünceleri incelenir (Büyüköztürk, Akgün, Demirel, Karadeniz ve Çakmak, 2017). Bu amaçla Türkiye'nin güneyindeki bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde görev yapan akademisyenler araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcılara ait demografik bilgiler

Değişken	Alt Düzey	Frekans
Cinsiyet	Kadın	11
	Erkek	13
Unvan	Profesör	6
	Doçent	11
	Doktor Öğretim Üyesi	5
	Öğretim Görevlisi	2
Pandemi öncesi uzaktan tecrübesi	Var, uzun süreli	1
	Var, kısa süreli (en az bir eğitim öğretim yılı)	6
	Yok	17

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri yapılandırılmış görüşme formlarıyla çevrim içi olarak toplanmıştır. Veri toplama aşamasında akademisyenlerle iletişimde bulunularak görüşme formu ile ilgili soruları ile ilgili destek verilmiştir.

Verilerin Analizi

Pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecine ilişkin akademisyen görüşlerinin ortaya konmaya çalışıldığı bu çalışmada öncelikle çoktan seçmeli sorular üzerinden frekans yüzde değerleri verilmiştir. İkinci aşamada akademisyenlerden elde edilen görüşler alt tema-kod ilişkisi içerisinde içerik analizine tabi tutulmuştur. Her alt probleme ilişkin oluşturulacak alt tema ve kodlara ilişkin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Daha sonra ilgili kodlara ve alt temalara ilişkin katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak örneklemeler yapılmıştır.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmanın geçerli ve güvenirliliği sağlamak açısından literatür destekli kullanılacak adımlar şu şekildedir:

Nitel bir çalışmada iç geçerliliği sağlamanın en etkili yolları uzun süreli etkileşim ve katılımcı ön yargılarını azaltmaktır (Holloway ve Wheeler, 1996). Bu çalışmada veri toplama sürecinde akademisyenlerle sesli ve yazılı olarak destek sağlanmış olup sorulardan ve araştırmadan doğabilecek yanlış anlaşılmaların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışmada katılımcı dürüstlüğü destekleyen taktiklerin kullanımına dikkat edilmiştir. Görüşme yapılmak istenen her bir kişiye araştırmadan istediği an ayrılabilmesi ifade edilmiştir. Dış geçerlik için ise amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış olup kimlerin katılacağı iyi bir biçimde sınırlandırılmıştır (Holloway ve Wheeler, 1996). Güvenirlik sağlamak adına ise veri kaynaklı üçgenleme ve araştırmacı üçgenleme yöntemleri tavsiye edilmektedir (Streubert ve Carpenter, 2011). Veri kaynaklı üçgenleme çok çeşitli veri kaynaklarının kullanılmasını ifade ederken çalışmada farklı ünvanlara ve farklı uzaktan eğitim tecrübesine sahip katılımcıların görüşlerinin yer almasıyla kapsamlı verilerin elde edilmesini sağlamıştır. Öyle Araştırmacı üçgenlemede ise yazarlar tarafından analizler ve yorumlamalar ayrı ayrı yapıp sonrasında birleştirilmiştir. Yine aynı şekilde araştırmanın psikometrik niteliklerini arttırmak adına üzerinde çalışılan kavramlar için daha önce etkililiği kanıtlanmış doğru ve uygulanabilir araçların kullanımı değerlendiriciler ve okuyucular için önemli bir referans noktası oluşturmaktadır (Yin, 2009). Bu çalışmada gerek ön uygulaması yapılmış olan görüşme sorularını kullanılmıştır. Ayrıca kurulan araştırma yöntemi ve veri analiz yöntemleri uzman görüşleri alınarak belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, akademisyenlerden toplanan verilerin içerik analizi tekniği kullanılarak çözümlenmesi sonucu elde edilen bulgular örnek katılımcı ifadeleriyle desteklenerek sunulmuştur.

Şekil 1.

Akademisyenlerin görev yaptıkları üniversitelerin uzaktan (çevrimiçi) eğitim sürecindeki alt yapılarına ilişkin görüşleri

Akademisyenlerin çalıştıkları üniversitelerin uzaktan eğitim sürecindeki alt yapılarına ilişkin görüşleri altı başlık altında toplanmıştır (Bkz. Şekil 1). Bu başlıklar arasında akademisyenler tarafından en çok ifade edilen başlık “Senkron eğitimde sorun yaşama” olmuştur. Akademisyenler bu başlıkla ilgili olarak üniversitelerdeki öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle sorun yaşanabileceğini, senkron derslerin işlenmesi için sunulan platformlarda güvenlik sorunun olduğunu, senkron derslerin işlenebilmesi için gerek üniversitelerin gerekse öğrencilerin alt yapılarının güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Akademisyenler tarafından ifade edilen bir diğer başlık “sınav güvenliği” olmuştur. Akademisyenler bu başlıkla ilgili olarak sınavlarda yaşadıkları sorunların ve güvenlik açıklarının altını çizmiş, sınavların güvenli ve adil bir şekilde yürütülmesini sağlayacak sistem konusunda sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Akademisyenlerin ifadelerinden ortaya çıkan bir diğer başlık “bağlantı kalitesi ve olanaklarında yetersizlik” olmuştur. Bu başlıkla öğrenci kaynaklı bağlantı sorunlarını ve olanaklarındaki yetersizliği vurgulayan akademisyenler, bu durumu pandemi sürecinde gerçekleştirilen uzaktan

eğitim uygulamalarında karşılaştıkları önemli bir sorun olarak karakterize etmiştir. Akademisyenler bu tema altında ortaya çıkan “yardımcı programların/yazılımların entegrasyonun gerekliliği” başlığında ise ders kayıtlarının oluşturulması, derslerin işlenmesi ve düzenleme işlemlerinin gerçekleştirilmesi konusunda yardımcı programlara/yazılımlara ihtiyaç duyduklarını ancak bu konuda üniversitelerin ihtiyacı karşılayamadığını beyan etmişlerdir. Bununla paralel olarak, akademisyenler “dosyalama ve depolama kapasitesinde yetersizlik” başlığında, ders kayıtlarının dosyalanması, derse ilişkin materyallerin sisteme yüklenmesi ve muhafaza edilmesi gibi konularda da sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Akademisyenler tarafından bu tema altında ifade edilen bir diğer başlık “alt yapı yeterliliğinin sağlanamaması” olmuştur. Diğer başlıklarla da ilişkili olan bu başlıkta, akademisyenler her ne kadar pandeminin başında bu durumun anlayışla karşılanabilir olduğunu ifade etseler de sürecin devamı ve pandemi sonrası sürdürülebilirlik için mevcut alt yapılarının arzu edilen düzeyde olmadığını ifade etmişlerdir.

Bu tema altında ortaya çıkan başlıklara ilişkin bazı akademisyen ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Mevcut alt yapımız ile lisans düzeyindeki çok kalabalık sınıflarda sorun yaşayabiliriz. Ancak lisansüstü düzeydeki derslerde yeterlidir.” (K3)

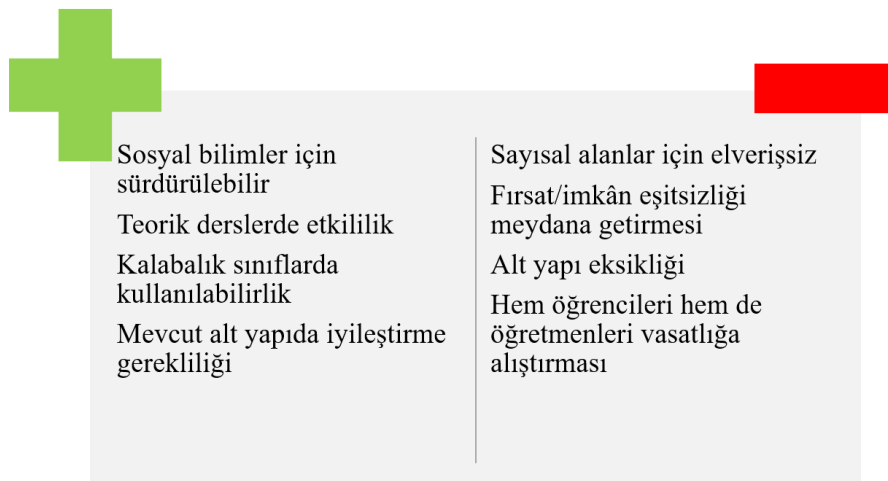
“Uzaktan eğitim için internet bağlantısı açısından bir sorun yaşamadık. Teams, Asos platformları kullanımında herhangi bir teknoloji kaynaklı sıkıntı yaşanmadı. Fakat sınav esnasında öğrencilerin gözlenmesine izin veren bir sistemin olmaması sınavların daha adil yürütülmesi açısından sıkıntılı. Devam etmesi durumunda yeterli buluyorum.” (K23)

“Senkronize ders için kullanılan programların da güvenli olmağı yönünde basında çıkan haberler nedeniyle alt yapının yetersiz olduğunu düşünmekteyim.” (K8)

“Kısa süre için fena sayılmazdı. Video çekimleri ve editi daha pratik programlara gerek var. Bir de tahta yerine geçebilecek uygulamalara.” (K2)

Şekil 2.

Akademisyenlerin uzaktan eğitim uygulamalarının pandemi sonrası dönem için sürdürülebilirliğine ilişkin görüşleri

Akademisyenlerin uzaktan eğitim uygulamalarının pandemi sonrası dönem için sürdürülebilirliğine ilişkin görüşleri (Bkz. Şekil 2) incelendiğinde, görüşlerin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki başlık altında toplandığı tespit edilmiştir. Olumlu görüşler arasında yer alan “sosyal bilimler için sürdürülebilir” başlığında, akademisyenler uzaktan eğitim uygulamalarının sosyal bilimlerdeki alanlar için uygunluğuna atıfta bulunmuş, sürecin bu şekilde devam etmesi durumunda bu alanın bölümlerinde uzaktan eğitim uygulamalarının yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Akademisyenler “teorik derslerde etkililik” başlığıyla uzaktan eğitim uygulamalarının teorik derslerde daha verimli olduğunu belirtmişlerdir. Bununla ilgili olarak, bazı akademisyenler derslerin hibrit öğretim modeli benimsenerek yürütülebileceğini, uygulamaların üniversitelerde, teorik derslerin ise uzaktan (çevrimiçi) eğitim yoluyla yapılabileceğini söylemiştir. Buna ek olarak akademisyenler pandemi sonrasında uzaktan eğitim uygulamalarından sınıf mevcudunun fazla olduğu “kalabalık sınıflarda kullanılabilirlik” derslerde kullanılabilirliğini beyan etmiştir. Uzaktan eğitim uygulamalarının olumlu yönleriyle ilgili ortaya çıkan son başlık “mevcut alt yapıda iyileştirme gerekliliği” olmuştur. Bu başlıkla ilgili olarak bazı akademisyenler uzaktan eğitim uygulamalarından pandemi sonrasında da yararlanılabileceğini, mevcut uygulamaların yeterli düzeyde olduğunu ancak daha iyi bir eğitim-öğretim süreci için mevcut alt yapılarda geliştirmelerin ve iyileştirmelerinin yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu temada ortaya çıkan olumsuz başlıklar ise “sayısal alanlar için elverişsiz”, “fırsat/imekân eşitsizliği meydana getirmesi”, “alt yapı eksikliği” ve “hem öğrenci hem de öğretmenleri vasatlığa alıştırması” olmuştur. Akademisyenler “sayısal alanlar için elverişsiz” başlığında, uzaktan eğitim uygulamalarının tıp veya mühendislik gibi sayısal alanlarda kullanımının etkili olmayacağına ilişkin görüş bildirirken “fırsat/imekân eşitsizliği meydana getirmesi” başlığında öğrenciler arasında ekonomik farklılıkların da etkisiyle derslere bağlanma ve gerekli cihazları edinme konusunda eşitsizlik oluşturabileceğine atıfta bulunmuşlardır. Bunun yanı sıra, bazı akademisyenler mevcut alt yapılarının “alt yapı eksikliği” sebebiyle süreci kaldıracabilecek durumda olmadığını ve uzaktan eğitim uygulamalarının kimi durumlarda “hem öğrenci hem de öğretmenleri vasatlığa alıştırması” gibi sorunla karşılaşılabileceğini ifade etmişlerdir.

Bu tema altında ortaya çıkan başlıklara ilişkin bazı akademisyen ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Sürdürülebilir olduğunu düşünüyorum. Sosyal bilimler online derslere çok elverişli.” (K20)

“Her ders için olmasa da daha çok teorik bilgiye dayalı derslerde yeterli olabilir.” (K23)

“Teorik derslerin hiç değilse de onların bazı bölüm ya da konularının özellikle de kalabalık sınıflar olduğunda sürdürülebilir olduğunu düşünüyorum.” (K21)

“Mevcut alt yapılar iyileştirme koşuluyla sürdürülebilir. Çünkü uzaktan eğitimin yapılabirliği görüldü.” (K13)

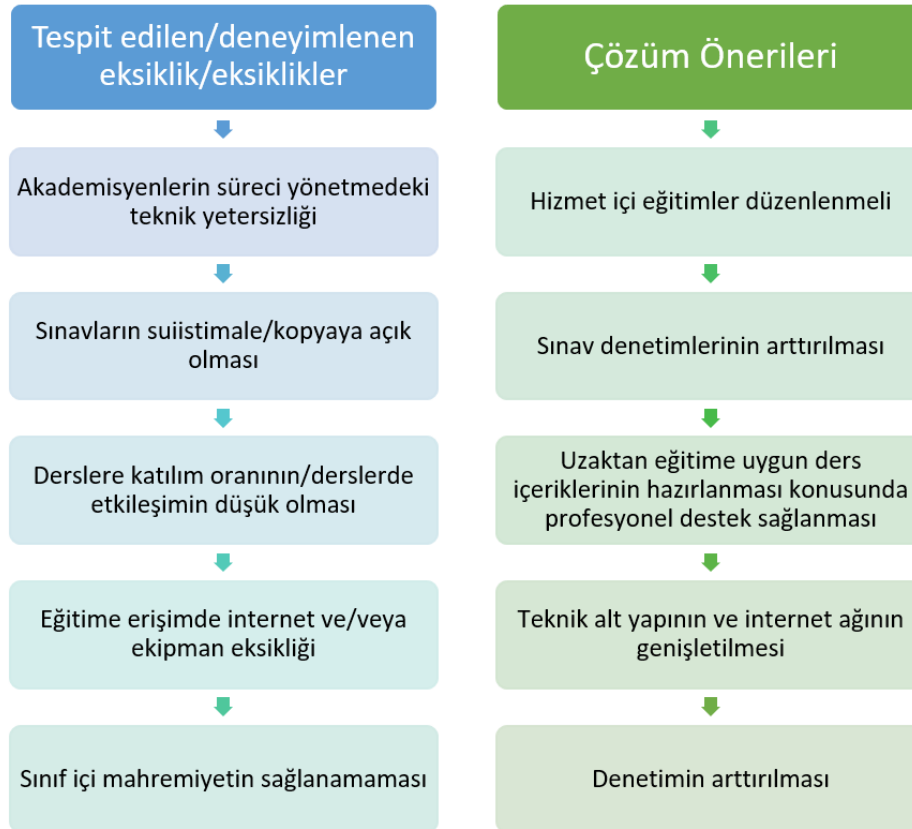
“Sürdürülebilir ancak eğitim, tıp veya mühendislik gibi alanlarda etkili olabileceğini düşünüyorum.” (K19)

“Başlangıçta zorunlu olmayıp gönüllü olan hocalarla başlatılabilir ve zamanla yaygınlaşabilir. Altyapı sorunu da çözülmüşse neden olmasın?” (K7)

"Kısmen, her ders için uygun bir uygulama değildir. Sayısal bölümler için daha az uygulanabilir durumdadır." (12)

Şekil 3.

Akademisyenlerin pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinde tespit ettiği/deneyimlediği eksiklikler ve çözüm önerileri

Akademisyenler pandemi dönemindeki uzaktan eğitim uygulamalarında tespit ettiği/deneyimlediği eksiklikler ve çözüm önerileri (Bkz. Şekil 3) incelendiğinde, akademisyenlerin ifadeleri beşi eksiklik beşi çözüm önerisi olmak üzere on başlıkta ele alınmıştır. Bu başlıklar arasında en öne çıkan başlık "akademisyenlerin süreci yönetmedeki teknik yetersizliği" olmuştur. Bu başlıkta, pandemi nedeniyle hızlı bir geçiş süreci yaşadıkları uzaktan eğitim uygulamalarında teknik sorunlar yaşadıklarını ifade eden akademisyenler, bu sorunun ortadan kaldırılabilmesi için üniversitelerin ilgili birimleri tarafından "hizmet içi eğitimler düzenlemesi" ve bu eğitimlerin sistematik bir şekilde yürütülmesi gerektiğini önermişlerdir. Öte yandan "Sınavların suiistimale/kopyaya açık olması" başlığı akademisyenler tarafından öne sürülen bir diğer eksiklik olmuştur. Bu konuda mevcut imkânlarının çözüm sağlamadığını belirten akademisyenler, güvenli bir sınav süreci yaşayamadıklarını, öğrencilerin sosyal medya platformları aracılığıyla organize olarak kopya çektiklerini ve soruların cevaplarının paylaşıldığını ifade etmişlerdir. Akademisyenler, bu konuyla ilgili olarak "sınavların denetimlerinin artırılması" şeklinde çözüm önerisi sunmuş, bu denetimin de teknoloji

konusunda deneyimli uzmanlarla gerçekleştirilmesi gerektiğini beyan etmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak, akademisyenler tarafından ifade edilen bir diğer eksiklik derslere katılım oranının/derslerde etkileşimin düşük olmasıdır. Bu durumun pandemi etkisiyle de meydana geldiğini vurgulayan akademisyenler, uzaktan eğitime uygun ders içeriklerinin hazırlanması konusunda profesyonel destek sağlanarak bu durumun aşılabileceğini ve derse katılım oranının arttırılabileceğini belirtmişlerdir. Akademisyenlerin deneyimlediği bir diğer eksik ise öğrencilerin eğitime erişimde internet ve/veya ekipman eksikliğinin olmasıdır. Diğer eksikliklere nazaran daha geniş boyutlu olarak bu eksikliğin teknik alt yapının ve internet ağının genişletilerek belirli düzeyde çözüme kavuşturulabileceğini ifade eden akademisyenler, tam anlamıyla çözüme ulaşılmasının zor olabileceğini de vurgulamışlardır. Diğer eksikliklere nazaran daha az akademisyen tarafından ifade edilen sınıf içi mahremiyetin sağlanamaması konusunda, akademisyenler ders kayıtlarının ve derslerle ilgili görüşmelerin internette paylaşılmasını işaret etmişlerdir. Bu eksikliğin ise uzaktan eğitim dersleriyle ilgili denetimlerin arttırılarak giderilebileceğini ifade etmişlerdir.

Bu tema altında ortaya çıkan başlıklara ilişkin bazı katılımcı ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Alt yapı eksikliği ve akademik personelin bu konudaki eğitiminin yeterli olmayışı” (K13)

“Sınavların kontrolsüz olması. Öğrencilerin suiistimaline çok açık olması. Kamera açık sınav sistemi daha iyiydi. Öğrencilerin sınav esnasında teknik sorun yaşaması. Bu sürede öğretim üyesinin hem sınavı yürütme hem de birçok öğrenciden gelen sorunlarla uğraşması. Öğrencilerin online ders katılımının çok düşük olması. Etkileşimin çok düşük olması.” (K23)

“Eğitime erişemeyen on binlerce belki de daha fazla birey var. Sınavlarda kopya çekildi. Whatsapp grupları aracılığıyla sorular ortak cevaplandırıldı.” (K16)

“Evet var. Uzaktan eğitim ile ilgili öğretim elemanların bilgi düzeylerini artırıcı programlar düzenlenebilir.” (K4)

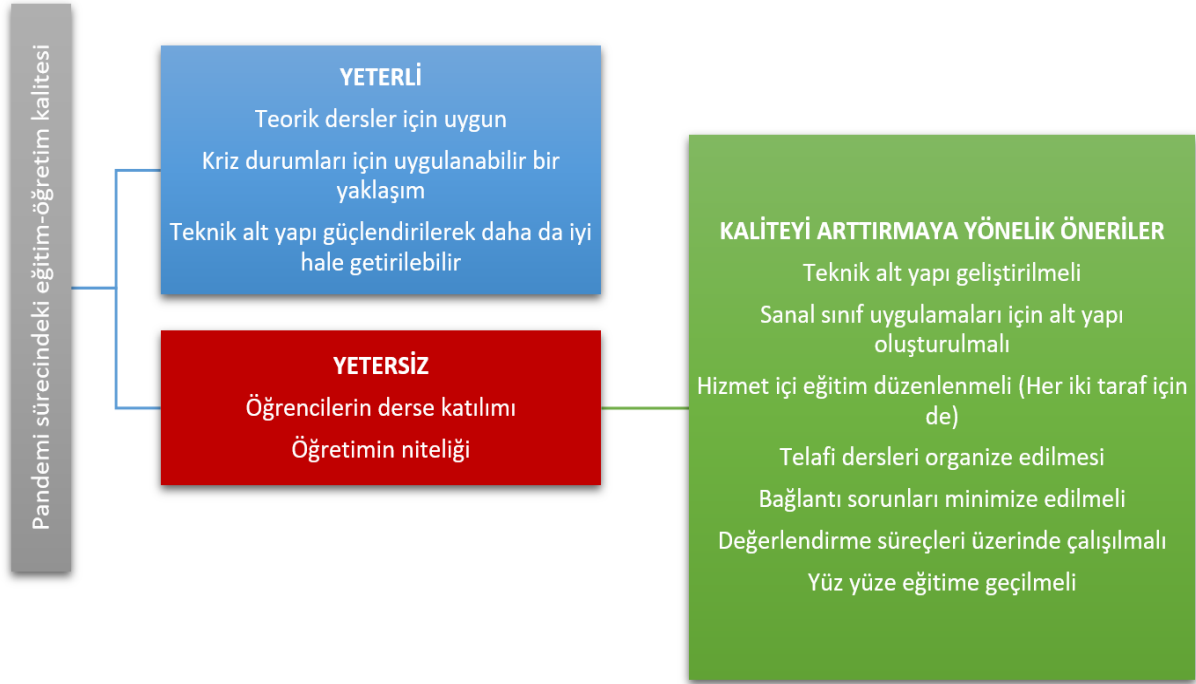
“Sistem geliştirilmeli ve de BÖTE alanında uzmanlar çalışmalı” (K6)

“Online ders içeriklerinin daha profesyonel biçimde hazırlanması gerekir. Örneğin ders kayıtlarının bir stüdyoda yapılması ve tüm öğrencilerin bu kayda canlı bağlanması gibi.” (K20)

“...iyi bir hazırlık yapılmalı, öğrencilere durumun ciddiyeti belirtilmeli. Sınavlar denetim altında yapılmalı.” (K18)

Şekil 4.

Akademisyenlerin pandemi sürecindeki eğitim-öğretim kalitesine ilişkin görüşleri ve kaliteyi arttırmaya yönelik önerileri

Akademisyenlerin pandemi sürecindeki eğitim-öğretim kalitesine ilişkin görüşleri (Bkz. Şekil 4) incelendiğinde, eğitim-öğretim kalitesine ilişkin iki farklı görüşün (yeterli-yetersiz) olduğu görülmüştür. Pandemi sürecindeki eğitim-öğretim kalitesini yeterli bulan akademisyenler (f:10), bu duruma gerekçe olarak uzaktan eğitim uygulamalarının teorik dersler için uygun olduğunu, kriz durumları için uygulanabilir bir yaklaşım olduğunu ve teknik alt yapı güçlendirilerek daha da iyi hale getirilebileceğini belirtmiştir. Olumsuz görüş bildiren akademisyenler (f:14) için bu durumun özellikle öğrencilerin derse katılımı ve öğretimin niteliği yönünden ortaya çıkan durumlardan kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Akademisyenler eğitim-öğretim sürecindeki kalitenin arttırılmasına yönelik yedi öneri ileri sürmüşlerdir. Bunlar arasında en çok öne çıkan öneri, teknik alt yapının geliştirilmesine yöneliktir. Teknik alt yapının geliştirilmesine yönelik öneride, akademisyenler bu durum hem öğrenciler hem de akademisyenler için iyileştirilmesi gerektiğini ancak bu şekilde arzu edilen düzeyde bir eğitim-öğretim süreci geçirebileceklerini vurgulamışlardır. Öne çıkan bir diğer öneri ise sanal sınıf uygulamaları için alt yapı oluşturulmasıdır. Pandemi nedeniyle uzaktan eğitime hızlı bir giriş yapmalarının da etkisiyle akademisyenler hizmet içi eğitimlerin de eğitim öğretim kalitesinin arttırılması için gerekli olduğu önerisinde bulunmuşlardır. Akademisyenler, bu konuda sadece kendilerinin değil öğrencilerin de hizmet içi eğitim almaları gerektiğini de eklemişlerdir. Eğitim-öğretim kalitesini arttırmaya yönelik diğer öneriler ise telafi derslerin organize edilmesi, bağlantı sorunlarının minimize edilmesi, değerlendirme süreçleri üzerinde çalışmalar yapılması ve yüz yüze eğitime geçilmesi şeklinde olmuştur. Pandemi nedeniyle eğitim-öğretim sürecinde arzu edilen düzeyde eğitim öğretim

faaliyetlerinin gerçekleştirilemediğini düşünen akademisyenler, bu durumun telafi dersleriyle desteklenmesi gerektiğini ifade ederken alt yapı kaynaklı sorunlarla karşı karşıya kalan akademisyenler bağlantı sorunlarının ortadan kaldırılması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Sınav sürecinde sorunlarla karşılaşan akademisyenler ise eğitim-öğretim kalitesinin artırılmasının değerlendirme süreçleri üzerinde çalışmalar yapılarak mümkün olabileceğini belirtmiştir. Öneriler arasında dikkat çeken bir diğer konu ise yüz yüze eğitime geçilmesinin eğitim öğretim kalitesini arttırabileceğine yönelik görüş olmuştur.

Bu tema altında ortaya çıkan başlıklara ilişkin bazı akademisyen ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Teorik dersler için uygun buluyorum. Değerlendirme süreçleri üzerinde çalışılmalıdır.” (K12)

“Elbette yüz yüze öğretimin kalitesini yakalamak mümkün değildir. Ne var ki salgınlar gibi kriz durumlarında uygulanabilir bir yaklaşımdır.” (K21)

“Bence düzey ortaydı. Teknik altyapı geliştikçe de ilerler.” (K2)

“Öncelik hayatta kalmak olduğu için eğitim öğretim kalitesi uzaktan eğitimde düştü. Bu süreçte kaliteyi arttırmak için öncelikle ülke olarak herkesin teknik imkanlara sahip olması gerekir. Tablet, bilgisayar ya da internet gibi...” (K24)

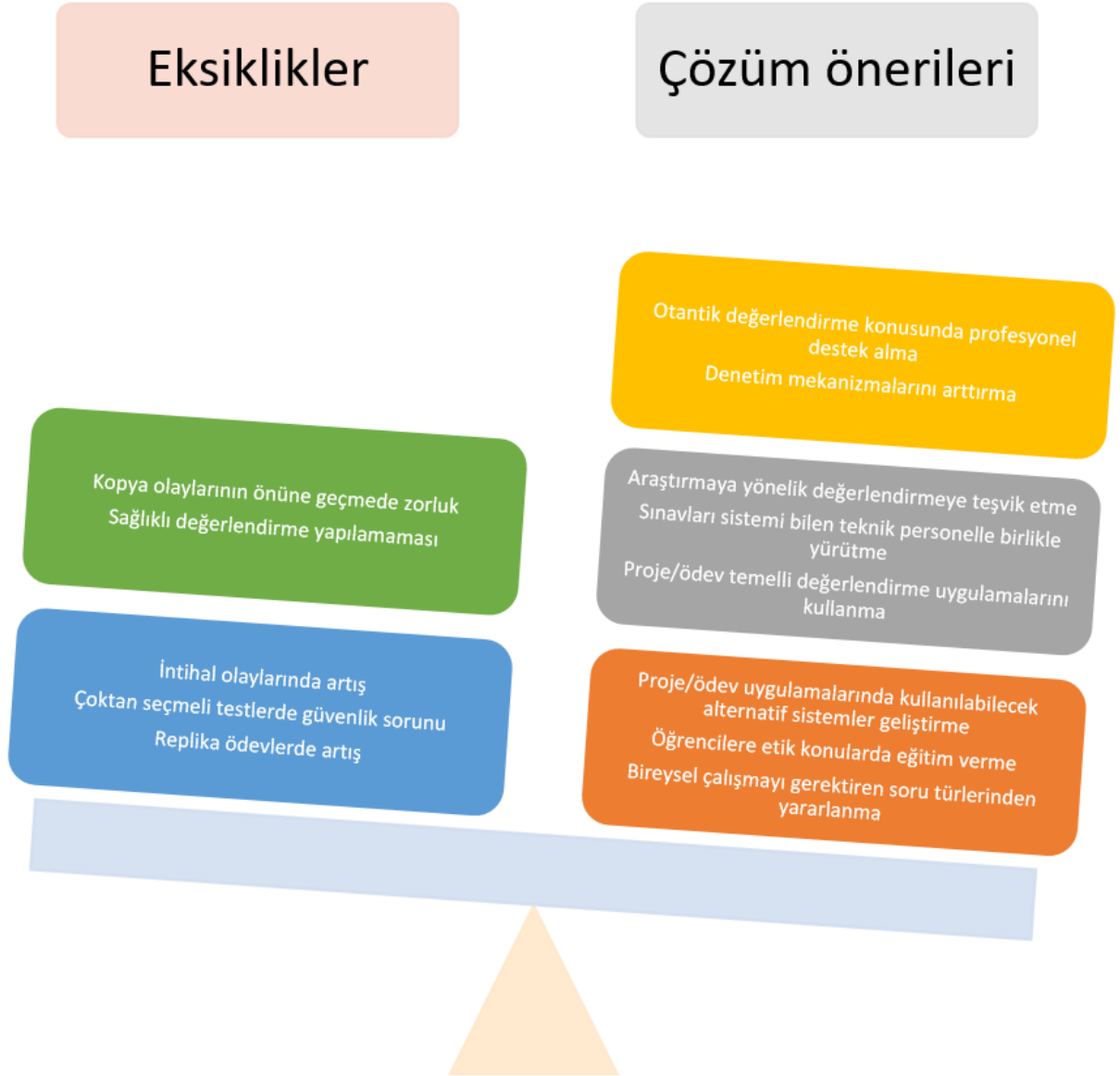
“Kalitenin iyi olduğu söylenemez. Yüz yüze eğitim gelmeli.” (K5)

“Yeterli değil. Eğitim alt yapısı oluşturulmalı.” (K9)

“Sonradan telafi edilmeli ya da ertelenmeli” (K11)

Şekil 5.

Akademisyenlerin pandemi dönemi uzaktan eğitim ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yönelik tespit ettiği/deneyimlediği eksiklikler ve eksiklikleri gidermeye yönelik önerileri

Akademisyenlerin pandemi dönemi uzaktan eğitim ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yönelik tespit ettiği/deneyimlediği eksiklikler incelendiğinde (Bkz. Şekil 1), akademisyenlerin görüşlerinin beş başlık altında toplandığı görülmüştür. Bu başlıklar arasında en çok dile getirilen kopya olaylarının önüne geçme konusundaki zorluk olmuştur. Uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları sistemlerin bu konuda yetersiz kaldığını belirten akademisyenler, öğrencilerin çeşitli yollarla kopya çektiğini ve sınav sorularının cevaplarını kendi aralarında paylaştığını ifade etmişlerdir. Bu nedenle de ikinci başlıkta da belirtildiği gibi sağlıklı değerlendirme yapamadıklarını söylemişlerdir. Sınavlarda karşılaştıkları bir diğer husus ise intihal olaylarındaki artış olmuştur. Öğrencilerin verilen

ödevlere/projelere farklı daha önce yayımlanan bir çalışmanın veya bir yazarın görüşlerini kendi görüşü gibi paylaşmaları bu durumun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Akademisyenler ayrıca kopya olaylarıyla en çok çoktan seçmeli sorulardan oluşan sınavlarda karşılaştıklarını ve bu tür sınavlarda önemli bir güvenlik sorunu yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak öne sürülen bir diğer husus ise replika ödevlerde artışın yaşanması olmuştur. Akademisyenler, intihal olaylarındaki artışın da bu durumu arttırdığını ve öğrencilerin tek bir ödevi birden fazla öğrenci adına gönderdiğini dile getirmişlerdir. Akademisyenler, karşılaştıkları sorunlara çözüm olarak sekiz öneri getirmişlerdir. Bu önerilerden ilki otantik değerlendirme konusunda destek alma şeklinde olmuştur. Akademisyenler ayrıca denetim mekanizmalarının artırılmasının da ölçme ve değerlendirme süreçlerine katkıda bulunacağını ifade etmiştir. Sistemdeki eksikliklerin giderilememesi durumunu da düşünen bazı akademisyenler araştırmaya yönelik değerlendirmeye teşvik etme ve proje/ödev temelli ölçme değerlendirme uygulamalarını kullanma önerisinde bulunmuştur. Sınav sürecinde kendilerinden kaynaklı teknik aksaklıklar nedeniyle sağlık bir süreç geçiremediklerini ifade eden bazı akademisyenler ise sınav sistemini bilen bir teknik personelle süreci yönetmelerinin sınavın işleyişi açısından olumlu katkı yapabileceğini dile getirmişlerdir. Konuyla ilgili olarak dile getirilen bir diğer öneri ise proje/ödev uygulamalarında kullanılabilir alternatif sistemler geliştirme şeklinde olmuştur. Akademisyen sistemin nasıl bir işleyişe sahip olması veya hangi özellikleri içermesi gerektiği hakkında görüş beyan etmemiştir. Öğrencilerin proje ve/veya ödevlerindeki intihal olaylarının artmasına da atıfta bulunan bazı akademisyenler, öğrencilere etik konularda eğitim verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Akademisyenler son olarak ise bireysel çalışmayı gerektiren soru türlerinden yararlanmanın da ölçme ve değerlendirme süreçlerine katkıda bulunabileceğini belirtmişlerdir.

Bu tema altında ortaya çıkan başlıklara ilişkin bazı akademisyen ifadeleri aşağıdaki gibidir:

"Derslerde karşılaşılan sorunların daha büyüğü söz konusu. Kontrol edilebilir ve nesnel bir ölçmenin yapılabilirliği yok. Bilinen yöntemler üzerinden bir çözüm mümkün gözüküyor." (K8)

"Sağlıklı değerlendirme yapmak mevcut şartlarda çok zor." (K15)

"Ölçme değerlendirme yönünde ne yazık ki büyük sorun yaşadım. Öğrenciler hem birbirlerinden hem de internet sitelerinden kopya çektiler. Ödev hazırlarken etik kuralların neler olduğunu da bilmediklerinden tamamen göstermelik bir değerlendirme oldu." (K20)

"Kopya ve intihal edilebilirliği önleme mümkün olamamakta." (K3)

"Ölçme değerlendirme uzmanlarından otantik değerlendirme konusunda destek alınmalı. Sınav ya da ödevlerin yapılandırılmasında not yerine öğrenmeye odaklanılmasını sağlayacak bir sistem oluşturulmalı." (K16)

"Denetim mekanizmaları olmalı ayrıca öğrencilere etik konularda eğitim verilmeli." (K6)

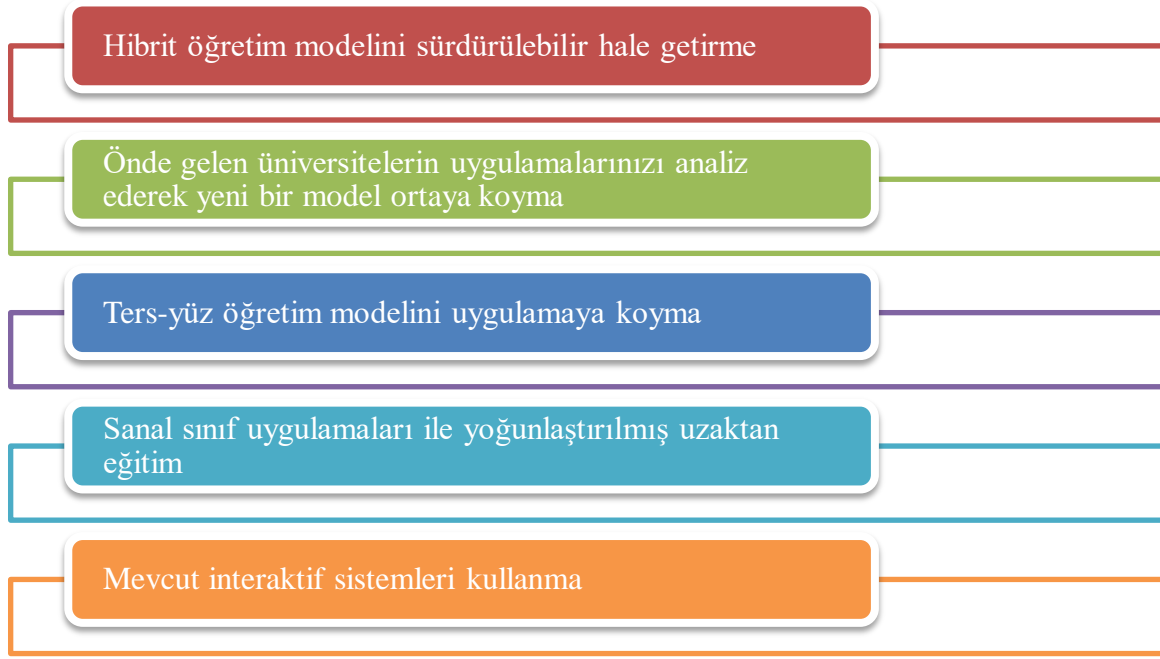
"Ödev için alternatifler için alt yapı oluşturulmalı." (K9)

"Zaman sınırı olan ya da araştırmaya yönelik değerlendirme" (K22)

"Kopyanın önüne geçme olanağı yok. Demek ki soru türleri bireysel çalışmayı elzem kılacak şekilde değişmeli." (K2)

Şekil 6.

Akademisyenlerin uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik model önerileri

Akademisyenlerin uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik model önerileri (Bkz. Şekil 6) incelendiğinde, akademisyenlerin görüşlerinin altı öneri etrafında toplandığı tespit edilmiştir. Bu öneriler arasında öne çıkan hibrit öğretim modelinin sürdürülebilir hale getirilmesi olmuştur. Bu uygulamanın farklı şekillerde sürece dâhil edilebileceğini belirten akademisyenlerden bazıları, teorik derslerde uzaktan eğitim uygulamaları derslerde yüz yüze eğitimin yapılabileceğini ifade etmiştir. Bununla ilgili olarak bazı akademisyenler ise ders bazında bir planlamanın yapılabileceğini, bazı derslerin uzaktan bazılarının ise yüz yüze verilebileceğini dile getirmiştir. Bir diğer öneri ise önde gelen üniversitelerin uygulamalarının analiz edilerek bir model ortaya konulmasıdır. Bu konuda özellikle yurtdışındaki seçkin üniversitelerin uygulamalarının incelenmesinin de yeni modelin ortaya konulmasında yardımcı olacağı görüşü öne çıkmıştır. Akademisyenlerin sunduğu bir diğer öneri ise ters-yüz öğretim modelini uygulamaya koymadır. Ders etkinliklerinin uzaktan eğitim yoluyla ödevlerin ise yüz yüze yapılmasını ifade eden bu model, teorik-uygulamaya dönük ders ayrımıyla benzerlik göstermektedir. Akademisyenlerin sunduğu bir diğer öneri ise teknolojinin uzaktan eğitim sürecine entegrasyonunu bir üst seviyeye çıkartarak sanal sınıf uygulamalarının başlamasını ve bu tür uygulamalarla yoğunlaştırılmış uzaktan eğitim şeklinin faaliyete geçmesi olmuştur. Konuyla ilgili olarak ortaya çıkan son öneri ise mevcut interaktif sistemlerin kullanılması olmuştur. Bu konuda görüş bildiren akademisyenler, hâlihazırda uzaktan eğitim sürecinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayacak platformların bulunduğunu ancak üniversitelerde farklı uygulamaların yer aldığını belirtmiştir. Akademisyenler, mevcut interaktif sistemlerin eğitim öğretim sürecine entegrasyonun da yeni bir model olarak düşünülebileceğini ifade etmiştir.

Bu tema altında ortaya çıkan başlıklara ilişkin bazı akademisyen ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Kalabalık sınıfların yer aldığı lisans programları için özünde hibrit modeli esas alan seyreltilmiş yüz yüze sınıf uygulamaları, bu sınıflarda yüz yüze sınıf uygulamaları dışındaki grubun online öğretimi söz konusu olacaktır.” (K21)

“Açıkçası bu konuda Harvard gibi seçkin üniversitelerin kullandıkları yöntemlerden faydalanmak gerektiğini düşünüyorum. Onların deneyimleri bizden fazla olduğu ve alt yapıları da bizimkine kıyasla daha gelişmiş olduğu için.” (K20)

“Hybrid ve flipped classroom modeli” (K18)

“Yarı uzaktan model bence. Sanal sınıf uygulaması ile yoğunlaştırılmış uzaktan eğitim. Bahsettiğim sorunları çözebilir.” (K6)

“Mevcut modeller iyi öğrenilip onlar üzerinden iyileştirici yaklaşımlar geliştirilebilir.” (K4)

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, akademisyenlerin pandemi süreci uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine uygun olarak hazırlanan çalışmada, Türkiye'nin güneyinde bulunan bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesinde görev yapan 24 akademisyenin görüşüne başvurulmuş, yapılandırılmış çevrimiçi görüşme formları aracılığıyla veriler toplanmıştır. Toplanan verilerin içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmesi sonucunda, elde edilen bulgular temalar ve alt temalar şeklinde şekiller ve akademisyenler görüşleriyle desteklenerek raporlaştırılmıştır. Elde edilen bulgulara doğrultusunda, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

İlk olarak akademisyenlerin görev yaptıkları üniversitenin uzaktan eğitim sürecindeki alt yapısına ilişkin görüşleri tespit etmiştir. Araştırmaya katılan 10 akademisyen çalıştıkları üniversitenin pandemi sürecindeki alt yapısını yeterli bulurken 14 akademisyen sunulan alt yapının yetersiz olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Akademisyenlerin görüşlerinin temalandırma işleminin sonucunda altı tema elde edilmiştir. Bu temalar arasında en çok öne çıkan senkron eğitimde sorun yaşama teması olmuştur. Bu temaya ilişkin görüş bildiren akademisyenler, öğrenci sayısının fazla olması, senkron dersler için sunulan platformlarda güvenlik sorunu yaşama içgüdüğü ve derslere bağlanabilmek için hem kendilerinin hem de öğrencilerin alt yapılarının yeterli olmaması nedeniyle senkron derslerde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Diğer bir tema ise sınav güvenliği sorunu teması olmuştur. Bu temaya ilişkin görüş bildiren akademisyenlerin ortak görüşü pandemi sürecinde kullandıkları platformlar aracılığıyla uyguladıkları sınavlarda güvenlik sorunuyla karşı karşıya kalması olmuştur. Tespit ettikleri/deneyimleri olaylara ilişkin görüşlerini sunan akademisyenler, sınav sürecinde sınav sorularına ait cevapların önceden oluşturulan gruplarda paylaşılmasından ortak sınav çözümüne, soruların eş zamanlı olarak birlikte çözümünden daha önceden yapılan projelerin intihal yapılarak teslim edilmesine kadar birçok güvenlik sorunuyla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmiştir. Akademisyenlerin çalıştıkları üniversitenin pandemi sürecindeki alt yapısına ilişkin görüşlerinden elde edilen diğer bir tema ise bağlantı kalitesi ve olanaklarındaki

eksiklik teması olarak tespit edilmiştir. Bu temada, karşılaştıkları durumları daha çok öğrenci kaynaklı bağlantı sorunlarıyla ve yetersizlikleriyle ilişkilendiren akademisyenler, özellikle bu sorunu pandemi sürecinde karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri olarak karakterize etmişlerdir. Dördüncü tema ise “yardımcı program/yazılımların entegrasyonun gerekliliği” olarak isimlendirilmiştir. Pandemi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarında kendilerinin ders işleyiş, sunuş ve değerlendirme işlemlerini kolaylaştıracak yardımcı programlara ihtiyaç duyduklarını ifade eden akademisyenler, bu konuda arzu edilen düzeyde destek alamadıklarının altını çizmişlerdir. Diğer bir tema olan “dosyalama/depolama kapasitesinde yetersizlik” temasında ise akademisyenler derslerin ve ders kaynaklarının çevrimiçi olarak depolanması ve dosyalanması konusunda yetersizlik yaşadıklarını belirtmişlerdir. Altıncı ve son tema ise birinci araştırma sorusuyla ve diğer temalarla doğrudan ilişkili olan alt yapı yeterliliğinin sağlanamaması olmuştur. Pandemi sürecine hızlı bir geçiş yapılması ve hazırlıksız yakalanılması nedeniyle bu durumun anlayışla karşılanabileceğini ifade eden katılımcılar, mevcut sürecin devam etmesi ve uzaktan eğitimin kalıcı hale gelmesi durumunda yetersiz kalabileceği ve bu nedenle de geliştirmelerin ve iyileştirmelerin yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

İkinci araştırma sorusunda akademisyenlerin uzaktan eğitim uygulamalarının pandemi sonrası dönem için sürdürülebilirliğine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda akademisyenlerin görüşleri olumlu ve olumsuz özellikler olmak üzere iki alt tema altında toplanmıştır. Uzaktan eğitim uygulamalarının pandemi sonrası süreç için de sürdürülebilir olduğunu ifade eden akademisyenler buna gerekçe olarak dört alt gerekçe sunmuştur. Bunlar arasında en çok öne çıkan gerekçe ise uzaktan eğitim uygulamalarının sosyal bilimler için sürdürülebilir olduğu görüşü olmuştur. Diğer bir gerekçe ise uzaktan eğitim uygulamalarının teorik derslerde etkili olmasıdır. Birbirine paralel olarak bu iki görüşte de akademisyenler uzaktan eğitim uygulamalarının teorik dersler için daha elverişli bir sistem olduğunu vurgularken bu uygulamaların uygulamalı derslerde aynı oranda etkili olamayabileceğini işaret etmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu Akyürek (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın bulgusuyla paralellik göstermektedir. İlgili çalışmada da uzaktan eğitimin teorik ders ve disiplinler için birtakım fırsatlar sağladığı ve derslerin etkili bir şekilde yürütülebildiği belirtilirken uygulamalı dersler için sınırlılıkları olduğu bu sebeple de teorik derslerdeki verimli bu derslerde alınamadığı ortaya konmuştur. Akademisyenler tarafından ileri sürülen ve uzaktan eğitim uygulamalarının pandemi sonrası süreç için de sürdürülebilir olabileceğini belirten bir diğer gerekçe ise bu uygulamaların kalabalık sınıflarda kullanılabilir olmasıdır. Bu görüşünde mevcut pandemi koşullarının etkisini de gösteren akademisyenler, pandemi sonrası dönemde uzaktan eğitim uygulamalarından kalabalık sınıflarda ders işlenen gruplarda yararlanılabileceğini, az sayıda öğrenciden oluşan gruplarda (lisansüstü dersleri, seçmeli dersler vb.) ise yüz yüze derslerin devam edebileceğini belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim uygulamalarının pandemi sonrası dönem için de sürdürülebilir olacağına ilişkin sunulan bir diğer olumlu görüş ise mevcut alt yapıda iyileştirme gerekliliği olmuştur. İlk etapta olumsuz bir görüş gibi algılanabilen bu görüşte, akademisyenler üniversitelerin her ne kadar hazırlıksız da olsa alt yapı özelliklerini belirli düzeye çıkardıklarını belirtmiş; pandemi sonrasında da bu alt yapıdan

yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Ancak burada mevcut sistemlerin gelişime ve iyileştirmeye ihtiyacı olduğu yönünde de görüş bildirmişlerdir. Akademisyenler tarafından uzaktan eğitim uygulamalarının pandemi sonrası için dönem için sürdürülebilir olamayacağına ilişkin görüşler dört başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar arasında en çok öne çıkanı uzaktan eğitim uygulamalarının sayısal alanlar için elverişsiz olduğuna ilişkin görüş olmuştur. Olumlu özelliklerde belirtilen sosyal bilimler için sürdürülebilir görüşüyle benzer özellikler taşıyan bu görüşte, akademisyenler uzaktan eğitim uygulamalarının her ne kadar pandemi öncesine göre önemli gelişmeler göstermiş olsalar da henüz sayısal alanlar için elverişli olmadığı yönünde görüş beyan etmişlerdir. Diğer bir olumsuz görüş ise uzaktan eğitim uygulamalarının öğrenciler arasında fırsat/imekân eşitsizliği meydana getirmesi sorunu olmuştur. Öğrencilerin farklı sosyo-ekonomik özelliklere ve şartlara sahip olduğunu ifade eden akademisyenler, uzaktan eğitim uygulamalarının pandemi sonrası dönemde kullanılması durumunda bu şekilde bir soruna sebep olabileceğinin altını çizmişlerdir. Konuyla ilgili olarak öne sürülen bir diğer olumsuz görüş ise hâlihazırda uygulanan uzaktan eğitim alt yapısının bu şekilde bir süreci devam ettirebilecek alt yapı düzeyine sahip olmaması, diğer bir deyişle, alt yapı eksikliğinin olmasıdır. Söz konusu alt yapı eksikliğinin hem üniversiteler düzeyinde hem de öğrenciler düzeyinde mevcut olduğunu ifade eden akademisyenler, bu durumun çözüme kavuşturulmadan pandemi sonrası için uzaktan eğitim uygulamalarının sürdürülebilir olamayacağı yönünde görüş beyan etmişlerdir.

Üçüncü araştırma sorusunda, akademisyenlere pandemi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarında tespit ettikleri/deneyimledikleri eksiklikler ve bu eksikliklerin giderilmesine çözümleri önerileri sorulmuştur. Akademisyenlerin görüşlerinin incelenmesi sonucunda, beş eksiklik ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik beş çözüm önerisi tespit edilmiştir. Akademisyenler tarafından tespit edilen/deneyimlenen ilk eksiklik akademisyenlerin süreci yönetmedeki teknik yetersizliği olmuştur. Pandemi nedeniyle alışkın olmadıkları bir sürece sürüklendiklerini ifade eden akademisyenler, bu eksiklikle tekrar karşı karşıya kalınmaması için bu konuya ilişkin hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi ve akademisyenlerin uzaktan eğitim uygulamaları konusundaki yeterliliğinin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu, uzaktan eğitime yönelik akademisyen görüşlerini inceleyen Kurnaz ve Serçemeli'nin (2020) bulgusundan farklılaşmaktadır. Nitekim ilgili araştırmacılar katılımcıların her ne kadar uzaktan eğitim uygulamalarını benimsemeler de öz sürecin yönetimi ve sistemin kullanımına yönelik öz yeterliliklerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Huber ve Helm (2020) tarafından yürütülen çalışmada ise, öğretmenlerin teknolojik yetersizliklerinin olduğu görülmüştür. Farklı milletlerden öğretmenleri karşılaştıran araştırmacılar, İsviçreli ve Avusturyalı öğretmenlerin uzaktan eğitimde teknoloji kullanımı açısından Alman öğretmenlere kıyasla daha başarılı sonuçlar elde ettiğini ortaya koymuş, bu becerilerin geliştirilebilmesi için hizmet içi eğitimlerin yapılmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır. Akademisyenler tarafından tespit edilen/deneyimlenen bir diğer eksiklik ise sınavların suistimale/kopyaya açık olmasıdır. Kopya ve intihal eylemleriyle sık sık karşılaştıklarını belirten akademisyenler ileri dönemlerde sınav denetimlerinin artırılması ve caydırıcı önemlerin alınması gerektiğini beyan etmişlerdir. Akademisyenler ayrıca uzaktan eğitim sürecinde derslere katılım oranının/derslerde etkileşimin düşük olmasını da önemli bir

eksiklik olarak görmüştür. Bu konuda kendilerinin de uzaktan eğitime uygun ders hazırlama konusundaki eksikliğine de atıfta bulunarak uzaktan eğitime uygun ders içeriklerinin hazırlanması konusunda profesyonel destek sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Akademisyenlerin tespit ettiği/deneyimlediği belki de çözümü diğerlerine kıyasla daha zor olabilecek eksiklik ise öğrencilerin eğitime erişimde internet ve/veya ekipman eksikliği yaşamaları olmuştur. Buna ilişkin olarak akademisyenler teknik alt yapının ve internet ağının genişletilmesi gerektiğini çözüm öneri olarak sunmuşlardır. Araştırmanın bu bulgusuyla benzer bulgular uzaktan eğitime yönelik yapılan farklı çalışmalarda da ortaya konmuştur. Covid-19 pandemi dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin öğretmen görüşlerine başvuran Bayburtlu (2020), çalışmasında öğretmenlerin de alt yapı sorununu dile getirdiğini ve bu sorunun öğrenciler arasında eşitsizliğe neden olduğunu belirtmiştir. Birişçi (2013) de alt yapı ve bağlantı sorunlarının uzaktan eğitimin sürecini ve kalitesini olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Kürtüncü ve Kurt'un (2020) uzaktan eğitim sürecini öğrenci bakış açısından incelediği çalışmada, öğrencilerin de alt yapı sorunundan şikâyet ettikleri ve bu durumun kendilerini de olumsuz olarak etkilediğini dile getirdikleri görülmüştür. İlgili sorunu belirten diğer bir çalışmada, Karadağ ve Yücel (2020) alt yapı kalitesi ve bağlantı zayıflığı sorunun öğrencilerde fırsat eşitliği konusunda sorun yaratabileceğinin göz önünde bulundurulması gerektiğini, bu sorunun çözümüne yönelik adımların kırsal kesimler başta olmak üzere ülke genelinde atılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Akademisyenler tarafında tespit edilen/deneyimlenen beşinci ve son eksiklik sınıf içi mahremiyetin sağlanamaması konusu olmuştur. Öğrencilerin dersle ilgili görüntü ve dosyaları farklı platformlarda paylaşması nedeniyle bu durumla karşı karşıya kaldıklarını ifade eden akademisyenler, üniversitelerin bu konuda denetimlerini arttırmalarının bu konuya ilişkin çözüm sağlayabileceğini ifade etmişlerdir.

Dördüncü araştırma sorusunda, akademisyenlerin pandemi sürecindeki eğitim-öğretim kalitesine ilişkin görüşleri ve kaliteyi arttırmaya yönelik önerileri incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda, eğitim-öğretim kalitesine yönelik iki farklı görüşün (yeterli-yetersiz) olduğu görülmüştür. Pandemi sürecindeki eğitim-öğretim kalitesinin yeterli olduğunu düşünen akademisyenler, bu görüşlerine gerekçe olarak yapılan uzaktan eğitim uygulamalarının teorik dersler için uygun olduğunu belirterek bu dersler önemli düzeyde yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Bir diğer gerekçe olarak ise uzaktan eğitim uygulamalarının kriz durumları için uygulanabilir bir yaklaşım olduğu görüşü olmuştur. Covid-19 pandemisiyle uzaktan eğitim uygulamaları ve fırsatları hakkında daha çok fikir sahibi olduklarını belirten akademisyenler, uzaktan eğitim uygulamalarının pandemi sürecinde hayat kurtarıcı rol oynadığını ve mümkün olan en az kayıpla eğitim öğretim sürecinin devam ettirdiğini belirtmiştir. Bu durum farklı araştırmacılar (Almaghaslah ve Alsayari, 2020; Horspol ve Lange, 2012; Kaden, 2020) tarafından da dile getirilmiş olup uzaktan eğitimin eğitim ihtiyacını karşılama ve destekleme konusunda önemli bir misyona sahip olduğunun altı çizilmiştir. Bu konuda bazı akademisyenler mevcut alt yapıda güçlendirme çalışmaları yapılarak sürecin daha verimli hale getirebileceğini ifade etmiştir. Pandemi sürecindeki eğitim-öğretim kalitesinin yeterli olmadığını düşünen akademisyenler ise bu konuda iki noktaya vurgu yapmıştır: Öğrencilerin derse katılımı ve öğretim niteliği. Pandemi sürecinde bu iki konuda kalitenin sağlanamadığını bu

nedenle de eğitim-öğretim kalitesinin arzu edilen düzeyde olmadığını belirten akademisyenler, kalitenin artırılmasına yönelik farklı çözüm önerileri getirmiştir. Bu öneriler arasında en çok ifade edileni teknik alt yapının geliştirilmesi olmuştur. Akademisyenler bu konuda hem öğrencilerin hem de akademisyenlerin mevcut alt yapılarının geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunun altını çizmiştir. Bir diğer öneride ide sanal sınıf uygulamaları için alt yapı oluşturulmasının uzaktan eğitimde kaliteyi arttıracığı ifade etmiştir. Akademisyenler hem öğrencilere hem de kendilerine yönelik hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi, telafi derslerin organize edilmesi, bağlantı sorunlarının minimize edilmesi, değerlendirme süreçleri üzerinde çalışılması gibi adımların da uzaktan eğitimde kalitenin artırılabilmesine yönelik işlemler olduğu yönünde görüş beyan etmiştir. Bir akademisyen ise eğitimin arzu edilen düzeyde kaliteye ulaşabilmesi için yüz yüze eğitime geçilmesinin gerekli olduğunu ifade etmiştir. Benzer bulgulara ulaşan Yılmaz ve diğerleri (2021) ve Karakuş ve diğerleri (2020) de eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin derse katılım motivasyonlarının düşük olduğunu, öğrencilerde yüz yüze eğitime dönme arzusu olduğunu, alt yapı sorunu ve derslerin uzaktan eğitime uygun olmaması gibi faktörler nedeniyle uzaktan eğitimde istenen verimin alınamadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Beşinci araştırma sorusunda, akademisyenlerin pandemi dönemi uzaktan eğitim ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yönelik tespit ettiği/deneyimlediği eksiklikler ve bu eksiklikleri gidermeye yönelik önerileri incelenmiştir. Akademisyenler tarafından en çok dile getirilen husus kopya olaylarının önüne geçmede yaşadıkları zorluk olmuştur. Buna paralel olarak ortaya çıkan bir diğer görüş ise sağlıklı değerlendirme yapılamaması olarak öne çıkmıştır. Uzaktan eğitimde yürütülen sınavlarla ilgili bu bulgu farklı araştırmalarda (Asma, 2021; Cabı, 2016; Can, 2020; Karatay, Kaya ve Başer, 2021; Ünsal, 2021) da ortaya konmuş, çevrimiçi ölçme ve değerlendirme uygulamaları konusunda güvenlik sorunun önemini koruduğu belirtilmiştir. Akademisyenlerin tespit ettiği bir diğer eksik ise intihal olaylarında artış durumudur. Öğrencilerin kendilerine ait olmayan fikirleri ve bulguları kendilerinin gibi göstermeye çalıştıkları ve farklı mecralardan alarak akademisyenlere ödev/proje olarak sundukları akademisyenler tarafından belirtilmiştir. Eksiklik olarak belirtilen ve ilk eksiklikle "kopya olaylarının önüne geçmede zorluk" bağlantılı olan çoktan seçmeli testlerde güvenlik sorunu da akademisyenlerin belirttiği bir diğer eksiklik olmuştur. Çoktan seçmeli testlerin yapısının da bu durumu tetiklediğini ifade eden akademisyenler, kopya gruplarının kurulduğunu ve sınav sorularının cevaplarının bu gruplarda paylaşıldığını dolayısıyla çoktan seçmeli sınavlar için bir güvenlik sorunu oluşturduğunu dile getirmişlerdir. Bir diğer eksiklik ise replika ödevlerde artış durumu olmuştur. Bu durumun intihal olaylarındaki artış eksikliğiyle bağlantılı olduğunu ancak burada öğrencilerin kendi aralarında aynı ödevi paylaşarak aynı ödevi birden fazla öğrenci adına gönderdiklerini ifade eden akademisyenler, bu durumun da süreçte kendileri için sorun yaratan bir eksiklik olduğunu belirtmiştir. Deneyimlenen bu eksikliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik sekiz farklı öneride bulunan akademisyenlerin en çok dile getirdiği öneri otantik değerlendirme konusunda profesyonel destek alma önerisi olmuştur. Bu önerinin yanı sıra akademisyenler denetim mekanizmalarını arttırma, araştırmaya yönelik değerlendirmeye teşvik etme, sınavları sistemi bilen teknik personelle birlikte yürütme,

proje/ödev temelli değerlendirme uygulamalarını kullanma, proje/ödev uygulamalarında kullanılabilecek alternatif sistemler geliştirme, öğrencilere etik konularda eğitim verme ve bireysel çalışmayı gerektiren soru türlerinden yararlanma gibi adımların belirtilen eksiklikleri ortadan kaldırılabileceğini belirtmişlerdir.

Araştırmanın altıncı ve son sorusunda, akademisyenlere uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik model önerileri sorulmuştur. Yapılan inceleme sonucunda, akademisyenler tarafından en çok ifade edilen model önerisi hibrit öğretim modelini sürdürülebilir hale getirmek olmuştur. Bu işlemin farklı şekillerde yapılabileceğini ifade eden akademisyenler, teorik derslerde uzaktan eğitimden uygulamalı derslerde yüz yüze eğitimden yararlanılabileceğini ya da bu planlamanın ders temelli olarak yapılabileceğini dile getirmişlerdir. Bir diğer model önerisi ise önde gelen üniversitelerin uygulamalarını analiz ederek yeni bir model ortaya koyma olarak tespit edilmiştir. Bu konuda özellikle yurtdışındaki önde gelen üniversitelerin uygulamalarının incelemesi görüşü ön plana çıkmıştır. Uzaktan eğitimde ters-yüz öğretim modelini uygulamaya koymanın da sürecin yönetimine katkıda bulunacağını ifade eden akademisyenler, bireysel çalışmayı merkeze alan ve teorik bilgilerin uzaktan uygulamaların ise sınıf ortamında yapmasını öngören bu modelin önemine dikkat çekmiştir. Hibrit öğretim modeliyle de benzerlik taşıyan bu model, halihazırda belirli gruplarda ve çalışma ortamlarında kullanılmakta, ulusal ve uluslararası çalışmalarla araştırılmaktadır. Akademisyenler, sanal sınıf uygulamaları ile yoğunlaştırılmış uzaktan eğitim sürecinin de eğitimin kalitesinin artmasına, öğrenci motivasyonunun ve derse katılım oranının yükselmesine destek olacağını belirtmiştir. Akademisyenlerin son önerisi ise mevcut interaktif sistemleri kullanmaya yönelik olmuştur. Halihazırda uzaktan eğitimin interaktif bir şekilde sürdürülmesine imkân sağlayan sistemlerin bulunduğu ancak üniversitelerin bu konuda farklı uygulamalar ortaya koyduğunu açıklayan akademisyenler, bu sistemlerin sürece entegrasyonun sağlanmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır.

Öneriler

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmış, araştırma amaçlarına ulaşmak için nitel veriler toplanmıştır. İleriki çalışmalarda nicel verilere dayalı ya da nicel ve nitel verilerin harmanlanarak ortaya konduğu karma araştırma desenleri kullanılarak araştırmalar yürütülebilir. Bu sayede hem daha fazla kişiye ulaşılabilir hem de mevcut durumun farklı yönlerine ilişkin veriler ortaya konulabilir.

Araştırmanın sonuçlarında da belirtildiği gibi gerek akademisyenler gerekse öğrenciler alt yapı kaynaklı sorunlar yaşamış, bu durum eğitim öğretim sürecini olumsuz etkilemiştir. Benzer bir durumla karşılaşılmasını için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından mevcut alt yapının haritasının ortaya konulması amacıyla inceleme yapılabilir, alt yapının yetersiz olduğu ve öğrenci sayının fazla olduğu bölgelere yönelik iyileştirme faaliyetleri gerçekleştirilebilir. Alt yapıyla ilişkili olarak, sosyo-ekonomik durumu düşük olan öğrencilere Millî Eğitim Bakanlığı koordinatörlüğünde Fatih Projesi

ile sağlanan tablet dağıtım uygulamasına benzer bir uygulama yükseköğretimdeki öğrenciler için de uygulanabilir.

Araştırmada dikkat çeken bulgulardan birisi olan sınav güvenliği konusunda da birtakım güvenlik adımlarının atılması elzemdir. Bu konuda, yetkili kurumların bünyesinde görev yapan bilgi işlem teknik personelinden ve yazılımcılardan sınav esnasında öğrencilerin hareketlerini sınırlayan, farklı platformlardan bilgi alışverişini engelleyen yazılımlar geliştirmesi konusunda destek alınabilir. Bu işlem için TÜBİTAK'ın 1001 – Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı gibi projelerine başvurulabilir. Bu sayede finansal destek sağlanabilir.

Araştırmada da ortaya konduğu gibi, çevrimiçi eğitime yönelik yardımcı programlar konusunda yetersizlik olmuş, derslerin çevrimiçi ortama uygun bir şekilde değil de yüz yüze derslerin çevrimiçi uyarlaması şeklinde yürütülmüştür. Bu durumun ortadan kaldırılması amacıyla, ilk etapta eğitimde dijital dönüşüm temalı çalıştaylar düzenlenebilir, bu çalıştaylarda elde edilen raporlar doğrultusunda dersleri daha etkin ve eğlenceli hale getirecek yardımcı programların özellikleri belirlenebilir. Bu özellikler doğrultusunda, ilgili programlar bilgi işlem teknolojileri alanındaki uzmanlardan destek alınarak eğitim camiasına kazandırılabilir.

Araştırmada, akademisyenler tarafından replika ve intihal oranı yüksek ödevlerde artış meydana geldiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda sınav kapsamında ve soru türlerinde farklılığa gidilebileceği gibi bu durumu çözüme kavuşturmak amacıyla üniversitelere ücretsiz intihal tespit programları sağlanabilir, mevcut intihal tespit programlarıyla olan anlaşmalardaki kota sınırı kaldırılabilir. Programların üniversitelere finansman zorluğu yaşatmaması için bu tür programlar YÖK bünyesinde geliştirilebilir, üniversitelere kullanım hakkı verilebilir.

Araştırmada her ne kadar hazırlıksız yakalanılsa da hem akademisyenler hem de öğrencilerde çevrimiçi eğitim konusunda yetersizliklerle karşılaşıldığı tespit edilmiştir. Teknolojideki gelişmelerin eğitimi bu denli hızlı etkilediği dikkate alındığında, her iki paydaşın da çevrimiçi eğitim faaliyetlerine yeterlilik düzeylerinin artırılması önerilmektedir. Bu kapsamda, akademisyenlere her yıl en az bir dersini çevrimiçi yürütme zorunluluğu getirilerek çevrimiçi ders anlatma alışkanlığı kazandırılabilir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 21.08.2020 tarih ve E-25/08/2020-89533 sayılı karar ile onaylanmıştır.

Bilgilendirilmiş Onam: Çalışmaya dahil edilmeden önce tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazarların Katkıları: Verilerin Toplanması-B.A., İ.H.T.; Analiz ve Yorum- B.A., İ.H.T.; Literatür Taraması-İ.H.T.; Son Okuma ve Düzenleme-B.A.; Eleştirel İnceleme-İ.H.T.

Çıkar Çatışması: Yazarların ifşa edecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Açıklama: Yazarlar bu çalışmanın herhangi bir finansal destek almadığını beyan etmişlerdir.

Kaynaklar

- Akinbadewa, B. O., & Sofowora, O. A. (2020). The effectiveness of multimedia instructional learning packages in enhancing secondary school students' attitudes toward Biology. *International Journal on Studies in Education (IJonSE)*, 2(2), 119-133. <https://doi.org/10.46328/ijonse.19>
- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan eğitim: Bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mead/issue/56310/711904>
- Almaghaslah, D., & Alsayari, A. (2020). The Effects of the 2019 Novel Coronavirus Disease (COVID-19) Outbreak on Academic Staff Members: A Case Study of a Pharmacy School in Saudi Arabia. *Risk management and healthcare policy*, 13, 795-802. <https://doi.org/10.2147/RMHP.S260918>
- Al-Husban, N. A. (2020). Critical thinking skills in asynchronous discussion forums: A case study. *International Journal of Technology in Education (IJTE)*, 3(2), 82-91. <https://doi.org/10.46328/ijte.v3i2.22>
- Albalawi, A.S. (2018). The effect of using flipped classroom in teaching calculus on students' achievement at University of Tabuk. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 4(1), 198-207. <https://www.ijres.net/index.php/ijres/article/view/187>
- Alharthi, M. (2020). Students' attitudes toward the use of technology in online courses. *International Journal of Technology in Education (IJTE)*, 3(1), 14-23. <https://ijte.net/index.php/ijte/article/view/18>
- Asma, K. (2021). Öğretmen ve öğrencilerin görüşleriyle yabancı dil öğretimde çevrimiçi sınav uygulamalarının incelenmesi: Bir durum çalışması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum çalışmasına ayrıntılı bir bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-9. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/399478>
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aeusbed/issue/30008/290583>
- Bayburtlu, Y.S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Turkish Studies*, 15(4), 131-151. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44460>
- Birişçi, S. (2013). Video konferans tabanlı uzaktan eğitime ilişkin öğrenci tutumları ve görüşleri. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 2(1), 24-40. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jitte/issue/25080/264691>
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/56247/773769>
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri.
- Cabı, E. (2016). Uzaktan eğitimde e-değerlendirme üzerine öğrenci algıları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 94-101. <https://doi.org/10.5961/jhes.2016.146>
- Can, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/55662/761354>
- Çardak, U., & Güler, Ç. (2022). Uzaktan eğitim ve uzaktan öğretmen yetiştirme bağlamında akademisyen uygulama, görüş ve önerileri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(Özel Sayı), 323-353. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/68424/1068111>
- Davey, L. (2009). The Application of Case Study Evaluations. *Elementary Education Online*, 8(2), 1-3.

- Dikmen, S., & Bahçeci, F. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejileri: Fırat Üniversitesi örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(2), 78-98. <https://dergipark.org.tr/pub/turkjes/issue/54378/721685>
- Günbayı, İ. ve Işık, Ö. (2013). Kitle iletişim araçlarının eğitime etkilerine ilişkin yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri: Bir durum çalışması. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (20), 105-139. <https://dergipark.org.tr/pub/akil/issue/48086/608044>
- Gökdaş, İ. ve Kayri, M. (2005). E-öğrenme ve Türkiye açısından sorunlar, çözüm önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 1-20. <https://dergipark.org.tr/pub/yyuefd/issue/13720/166071>
- Harrison, T.R., & Lee, H.S. (2018). iPads in the mathematics classroom: Developing criteria for selecting appropriate learning apps. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology (IJEMST)*, 6(2), 155-172. <https://doi.org/10.18404/ijemst.408939>
- Hilton, J.T., & Canciello, J. (2018). A five-year reflection on ways in which the integration of mobile computing technology influences classroom instruction. *International Journal of Technology in Education (IJTE)*, 1(1), 1-11. <https://www.ijte.net/index.php/ijte/article/view/1>
- Holloway, I., & Wheeler, S. (1996). *Qualitative research for nurses*. Oxford: Blackwell Science Ltd.
- Horspool, A., & Lange, C. (2012). Applying the scholarship of teaching and learning: Student perceptions, behaviours and success online and face-to-face. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 37(1), 73-88. <http://dx.doi.org/10.1080/02602938.2010.496532>
- Huber, S. G., & Helm, C. (2020). COVID-19 and schooling: evaluation, assessment and accountability in times of crises—reacting quickly to explore key issues for policy, practice and research with the school barometer. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 32(2), 237-270. <https://doi.org/10.1007/s11092-020-09322-y>
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi.
- Kaden U. (2020). COVID-19 school closure-related changes to the professional life of a k-12 teacher. *Education Sciences*, 10(6), 165. <https://doi.org/10.3390/educsci10060165>
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 181-192. <https://doi.org/10.2399/yod.20.730688>
- Karakuş, N. Ucuzsatar, N. Karacaoğlu, M. Ö. Esendemir, N. ve Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241. <https://doi.org/10.29000/rumelide.752297>
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H., Kaya, S. ve Başer, D. (2021). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde uzaktan eğitime yönelik öğrenci görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 223-232. <https://doi.org/10.29000/rumelide.995286>
- Kürtüncü, M. ve Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, COVID-19 özel sayısı 2, 66-77. <https://dergipark.org.tr/pub/asead/issue/54658/725503>
- Kurnaz, E., & Seçmeli, M. (2020). Covid-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (3), 262-288. <https://dergipark.org.tr/pub/utsobilder/issue/55152/741358>
- Lall, S., & Singh, N. (2020). COVID-19: Unmasking the new face of education. *International Journal of Research in Pharmaceutical Sciences*, 11(SPL1), 48-53. <http://dx.doi.org/10.26452/ijrps.v11iSPL1.2122>

- MEB (2020). Bakan Selçuk, Koronavirüs'e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. <http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr>
- Moore, J. L., Dickson-Deane, C., & Galyen, K. (2011). E-Learning, online learning, and distance learning environments: Are they the same?. *The Internet and Higher Education*, 14(2), 129-135. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2010.10.001>
- Özalkan, G. Ş. (2021). Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme: Pandemi sürecinde sosyal bilimler eğitimini yeniden düşünmek. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, 4, 18-26. <http://ijeass.gedik.edu.tr/en/download/article-file/1547485>
- Saruç, S., & Aslantürk, H. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde Türkiye'de sosyal hizmet eğitiminin sosyal hizmet akademisyenleri perspektifinden değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 421-438. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/62060/849278>
- Seage, S. J., & Türegün, M. (2020). The Effects of Blended Learning on STEM Achievement of Elementary School Students. *International Journal of Research in Education and Science*, 6(1), 133-140. <https://doi.org/10.46328/ijres.v6i1.728>
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative inquiry*, 5(4), 465-478. <https://doi.org/10.1177%2F107780049900500402>
- Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/utsobilder/issue/55152/741358>
- Sezgin, S. (2021). Acil uzaktan eğitim sürecinin analizi: Öne çıkan kavramlar, sorunlar ve çıkarılan dersler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 273-296. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbd/issue/60870/902616>
- Streubert, H. J., & Carpenter, D. R. (2011). *Qualitative research in nursing*. (5th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams ve Wilkins.
- Şen, Ö., & Kızılcalıoğlu, G. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin ve akademisyenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *International Journal of 3D Printing Technologies and Digital Industry*, 4(3), 239-252. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ij3dptdi/issue/57949/830913>
- Temel, F., & Önürmen, O. (2022). Pandemi Sürecinde Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Eğitim: İletişim Akademisyenlerinin Uzaktan Eğitime Bakışı. *Yükseköğretim Dergisi*, 12(1), 89-101. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yuksekokretim/issue/70252/1129720>
- Thompson, V. L., & McDowell, Y. L. (2019). A case study comparing student experiences and success in an undergraduate course offered through online, blended, and face-to-face instruction. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology (IJEMST)*, 7(2), 116-136. <https://ijemst.net/index.php/ijemst/article/view/551>
- UNESCO (2020). *COVID-19 educational disruption and response*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- Urdan, T. A., & Weggen, C. C. (2000). *Corporate E-learning: Exploring a New Frontier*. WR Hambrecht & Co./Equity Research.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Nobel Yayın.
- Ünsal, A. (2021). COVID 19 Pandemi döneminde çevrimiçi muhasebe eğitiminin ZOGA analizi. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri*, 7(13), 451-470. <https://doi.org/10.52096/jsrbs.6.1.7.13.22>

- Yılmaz, H., Sakarya, G., Gayretli, Ş. ve Zahal, O. (2021). Covid-19 ve çevrimiçi müzik eğitimi: okul öncesi öğretmen adaylarının görüşleri üzerine nitel bir çalışma. *Journal of Qualitative Research in Education*, 28, 283-299. <https://doi.org/10.14689/enad.28.12>
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods*. Sage Publications.
- WHO (2020). *Coronavirus disease 2019 (COVID-19) Situation Report-1*. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200121-sitrep-1-2019-ncov.pdf?sfvrsn=20a99c10_4
- Xie, Z., & Yang, J. (2020). Autonomous learning of elementary students at home during the COVID-19 epidemic: A case study of the second elementary school in Daxie, Ningbo, Zhejiang province, China. *Best Evidence in Chinese Education*, 4(2), 535-541. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3555537>
- Zhong, R. (2020). *The coronavirus exposes education's digital divide*. <https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus.html>

Yazarlar

İletişim

Burak ASMA

Anadil/yabancı dil öğretimi, Öğretmen yetiştirme,
Dil eğitiminde ölçme ve değerlendirme

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, 07058

Konyaaltı/ ANTALYA

E-mail:burakasma@akdeniz.edu.tr

İbrahim Hakkı TEZCİ

Eğitimde ölçme ve değerlendirme, Program
geliştirme, Çok boyutlu testler, Madde tepki
kuramı

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ölçme ve
Değerlendirme Ana Bilim Dalı, 07058

Konyaaltı/ ANTALYA

E-mail:ihtezci@akdeniz.edu.tr